

Individ- och familjeförvaltningen
Annika Dostal
Epost: annika.dostal@vasteras.se

Arbetsmarknadsdepartementet

Yttrande över betänkandet Etableringsboendelagen – Ett nytt system för bosättning för vissa nyanlända (SOU 2025:35)

Arbetsmarknadsdepartementet har remitterat betänkande av Utredningen om ett nytt system för bosättning för vissa nyanlända till bland annat Västerås Stad. Remissvar ska inkomma till Arbetsmarknadsdepartementet senast den 4 augusti 2025.

SAMMANFATTNING AV BETÄNKANDET

Utredningen föreslår en ny lag och förordning – etableringsboendelagen och etableringsboendeförordningen – som ersätter den nuvarande bosättningslagen. Syftet är att öka kommunernas inflytande över mottagandet av nyanlända och skapa goda förutsättningar för ett likvärdigt, enhetligt och flexibelt mottagande. Detta som ett led att främja integrationen.

Huvudförslagen sammanfattas av regeringen i fem punkter:

- **Att kommunerna ska få större inflytande över hur många nyanlända de ska ta emot genom att de ges möjlighet att ange ett önskat kommunalt.**

Det finns ett behov av flexibilitet i fördelningen för att systemet ska vara hållbart över tid. Flexibiliteten möjliggör också ett större kommunalt inflytande.

Det ökade kommunala inflytandet kommer till uttryck genom att kommunerna ges möjlighet att önska hur många nyanlända de vill ta emot. Kommunens önskemål föreslås vara ett av de åtta kriterier som ska beaktas vid fördelningen, och önskemålen ska beaktas tidigt i fördelningsprocessen. Kommunerna är dock skyldiga att ta emot det antal som Migrationsverket beslutar om.

För att skydda barn från onödigt lång väntan mellan uppehållstillstånd och mottagande i en kommun föreslås att ärenden som inkluderar barn ska ha förtur vid anvisningar. Utifrån beaktande av barnets bästa ska också kommuntalen få överskridas om det krävs för att barn ska kunna återförenas med sina anhöriga.

- **Att bostadssituationen och förekomsten av områden med problem kopplat till utanförskap tillkommer som kriterier som ska beaktas vid fördelningen av nyanlända mellan kommuner.**

Förväntad bostadssituation på tre års sikt samt förekomsten av områden med problem kopplat till utanförskap tillkommer som kriterier vid fördelningen.

Nuvarande kriterier är arbetsmarknad, befolkningsstorlek, mottagande av nyanlända och ensamkommande barn samt omfattningen av asylsökande och massflyktingar som vistas i kommunen.

Studier visar att nyanlända i Sverige ofta har en otrygg bostadssituation och att påtvingade flyttar stör familjens integration, vilket också är problematiskt ur ett barnperspektiv. Möjligheten att få en bostad när rätten till etableringsboende löpt ut ska därför beaktas i högre utsträckning i fördelningen till kommunerna.

Sämre socioekonomiska förutsättningar påverkar individens livschanser negativt, bland annat vad gäller utbildning och deltagande på arbetsmarknaden och i förlängningen integrationen. Kommuner med utanförskapsområden ska få en lägre tilldelning av nyanlända vilket förväntas främja integrationen. Det är dock kommunen som styr om den nyanlända bosätts i ett utanförskapsområde eller inte. Vilken integrationsfrämjande effekt detta ger är därför avhängigt kommunens egen placeringsstrategi.

- **Att det införs en ny modell med etableringsboende som innebär att kommunerna ansvarar för att ordna ett etableringsboende för vissa nyanlända. I normalfallet ska nyanlända ha rätt till etableringsboende i 36 månader.**

Kommunen ska förutom att ansvara för att ordna boende även ansvara för att informera den nyanlände om att rätten till etableringsboende är villkorad och tidsbegränsad. Kommunen ska också erbjuda den nyanlände stöd i att söka bostad på den ordinarie bostadsmarknaden. Länsstyrelserna får i uppdrag att följa upp genomförandet.

Kommunerna ska ersättas ekonomiskt för nya obligatoriska uppgifter: stöd att söka bostad och kontroll av rätten till boende. Beräkning är att de nya arbetsuppgifterna tar tio timmars arbetstid per uppgift och nyanländ.

- **Att rätten till etableringsboende ska vara villkorad och att den kan upphöra i förtid. En nyanländ som inte aktivt bidrar till sin etablering i arbets- och samhällslivet kan förlora sin rätt till etableringsboende.**

Rätten till etableringsboende villkoras med att nyanlända i arbetsför ålder aktivt ska bidra till sin etablering, vilket förväntas främja integrationen. Att bidra till sin etablering innebär att personen ska vara anvisad till och delta i

arbetsmarknadspolitiska program såsom etableringsprogrammet, jobb- och utvecklingsgarantin eller jobbgarantin för ungdomar.

Om godtagbara skäl finns, kan undantag göras. Exempel på godtagbara skäl är att den nyanlände arbetar heltid, vårdar barn med föräldrapenning på heltid, får hel sjukpenning, får arbetslöshetsersättning, har uppnått riktåldern för pension. Den mottagande kommunen gör bedömningen om godtagbara skäl finns.

Rätten till etableringsboende kan också upphöra om den nyanlände inte uppfyller sina skyldigheter enligt hyresavtalet, i en sådan omfattning att hyresrätten förverkas.

Kontroller av om en nyanländ uppfyller villkoren beräknas uppgå till tio timmar per nyanländ. Kontroller görs på nyanlända som fyllt 20 år men inte uppnått riktåldern för pension. Barns rätt till etableringsboende är inte villkorad, att barnets föräldrars rätt förverkas påverkar inte barnets rätt till etableringsboende.

- **Att den nuvarande bosättningslagen med tillhörande förordningar ska upphöra att gälla och ersättas av lagen och förordningen om etableringsboende för vissa nyanlända.**

Enligt utredningen föreslås Etableringsboendelagen och etableringsboendeförordningen träda i kraft den 1 juli 2026. Bestämmelserna om anvisningsförfarandet och rätten till etableringsboende ska tillämpas från och med den 1 januari 2027.

YTTRANDE

Sammanfattning av ställningstagande till förslag om ny lag om etableringsboende

Nämnden tillstyrker förslaget om en ny lagstiftning för etableringsboende för vissa nyanlända. Den nya lagen bedöms ge bättre förutsättningar för ett långsiktigt hållbart mottagande, tydligare ansvarsfördelning samt förbättrad möjlighet till integration i arbets- och samhällslivet.

Inflytande genom önskat kommunal

Nämnden tillstyrker förslaget att kommunerna ges möjlighet att ange ett önskat kommunal, vilket stärker det kommunala självstyret och möjliggör bättre lokal planering utifrån egna förutsättningar.

Möjlig risk: Förslaget kan leda till att vissa kommuner systematiskt anger låga tal fastän de har förutsättningar att ta emot fler nyanlända, vilket riskerar att skapa en obalanserad fördelning mellan kommuner och urholka den nationella solidariteten i mottagandet.

Bostadssituation och utanförskapsområden som kriterier

Nämnden tillstyrker att bostadsmarknadens situation och förekomsten av områden präglade av utanförskap beaktas vid fördelningen av nyanlända. Detta bidrar till att undvika ytterligare belastning på redan utsatta bostadsområden och stadsdelar och skapar förutsättningar för bättre etablering.

Möjlig risk: Det finns en risk att mätmetoder och definitioner inte speglar helheten i den lokala verkligheten som ofta är mer komplex än att utanförskap endast påverkar ett fåtal isolerade områden i kommunen. Det finns också en risk att den prognos som ska göras på kommunens bostadsmarknad på tre års sikt inte är tillförlitlig, om det på grund av oförutsebara faktorer sker snabba svängningar i marknaden. Om bostäder inte finns att tillgå i den omfattning prognosen anger kan det bli en kvarhållningseffekt där de nyanlända behöver fortsatt hjälp från socialtjänsten med boende.

Införande av etableringsboende med rätt till boende i 36 månader

Nämnden tillstyrker att det införs ett etableringsboende där kommunen ansvarar för boende under en definierad period om 36 månader. Detta ger både individen och kommunen stabilitet och möjlighet till bättre planering av etableringsinsatser.

Möjlig risk: Det finns en risk för att nyanlända fastnar i särskilda lösningar i stället för att ta sig vidare till den ordinarie bostadsmarknaden.

Villkorad rätt till etableringsboende

Nämnden tillstyrker att rätten till etableringsboende är villkorad och kan upphöra om individen inte aktivt medverkar i sin etablering. Det är viktigt att etableringsinsatser ses som ett ömsesidigt ansvar mellan individ och samhälle där båda har ett ansvar för att nå en lyckad integration.

Möjlig risk: Det är avgörande att kriterierna för "aktivt deltagande" är tydliga och rättssäkra. Det finns en risk att särskilt sårbara grupper – exempelvis personer med psykisk ohälsa eller traumatiska erfarenheter – drabbas oproportionerligt om deras rätt till boende upphör utan att andra stödsatser finns på plats.

Lagförslaget föreslår att en kontrollfunktion ska inrättas, vilken sannolikt kommer att påföras samma personalgrupp som ansvarar för att stödja nyanlända och hjälpa dem att integreras. I lagförslaget framgår att det visar sig vara svårt för Arbetsförmedlingens personal att kombinera en stödjande och en kontrollerande roll. Detta problem är även relevant för den av socialförvaltningens personalgrupp som får den kontrollerande funktionen, särskilt om den landar på en yrkesgrupp som främst har arbetat stödjande.

Detta är ytterligare ett incitament att det finns en tydlighet i de kriterier som ska kontrolleras för en likvärdig bedömning hos kommunerna.

Om en nyanländ inte uppfyller villkoren för etableringsboende får kommunen inte längre schablonersättning för kostnader kopplade till etableringsboendet. Samtidigt kvarstår kommunens skyldighet att tillhandahålla bistånd till boende och ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen i de fall den nyanlände har rätt till sådant bistånd. Detta kan kompliceras ytterligare med regeringens planerade bidragsreform med aktivitetskrav, bidragstak och kvalificering till välfärden.

Ersättning av nuvarande bosättningslag

Nämnden tillstyrker att den befintliga bosättningslagen ersätts av ny lagstiftning om etableringsboende. Detta skapar ett mer sammanhållet och uppdaterat regelverk anpassat till dagens förutsättningar.

Möjlig risk: Införandet av ett nytt system kräver tydlig samordning, god planering och resurser. Det finns risk för implementeringsproblem, särskilt under övergångsperioden, vilket kan påverka både kommunens verksamhet och nyanländas etablering negativt om inte stödinsatser är tillräckliga.